

EDUKACJA EKOLOGICZNA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU – WYZWANIE GLOBALNE I REGIONALNE

Halina Kałuża

Akademia Podlaska w Siedlcach

Streszczenie. W opracowaniu omówiono globalne problemy ochrony środowiska w polityce ekologicznej Unii Europejskiej. Zaprezentowano ogłoszoną przez UNESCO ideę Dekady Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. Przedstawiono również polską politykę ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, która daje możliwość edukacji ekologicznej wszystkim obywatelom. W pracy dokonano analizy wykorzystania środków finansowych WFOŚiGW w Warszawie w latach 2005–2007 na edukację ekologiczną w postaci efektów ekologicznych i rzeczowych.

Słowa kluczowe: Dekada Edukacji, edukacja ekologiczna, efekt ekologiczny, ochrona środowiska, zrównoważony rozwój

WSTĘP

Ochrona środowiska stała się globalnym priorytetem ekologicznym w XXI wieku. Na konferencji zwanej popularnie Szczytem Ziemi (Rio de Janeiro w 1992 r.) przyjęto pojęcie rozwoju zrównoważonego jako wykładnię dalszego rozwoju ludzkości i jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność powszechnej edukacji dotyczącej relacji człowieka ze środowiskiem.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju proponuje jakościowo nową formę świadomego, odpowiedzialnego życia indywidualnego i społecznego, na zasadzie rozwoju razem z otoczeniem społecznym i przyrodniczym, z uwzględnieniem ograniczeń ekologicznych i oczekiwań społecznych [Skowroński 2006]. Idea ta narodziła się w trakcie dyskusji mającej na celu określenie kanonów międzynarodowej polityki ochrony

środowiska. W duchu filozofii zrównoważonego rozwoju zostały opracowane dokumenty z Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” m.in. takie jak: „Deklaracja z Rio de Janeiro” i „Agenda 21”. Postulują one konieczność powszechnej edukacji społeczeństw, tak aby zasady te mogły być realnie wprowadzane w życie, a cele, zadania i metody edukacji ekologicznej zostały podporządkowane przyjętym założeniom rozwoju zrównoważonego.

Zainicjowanie cywilizacji zrównoważonego rozwoju przyczyniło się do ogłoszenia przez ONZ Dekady Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. Idea Dekady na lata 2005–2014 zakłada, że troska o środowisko przełoży się na rozwój społeczny i ekonomiczny, a edukacja jest podstawowym czynnikiem transformacji społecznej w stronę zrównoważonego rozwoju.

Strategia zrównoważonego rozwoju została przyjęta również przez Polskę i podniesiona do rangi zasady konstytucyjnej. Priorytet ten stał się imperatywem zarówno w I, jak i II Polityce Ekologicznej Państwa. Pomocny przy realizacji celów polityki ekologicznej jest dokument „Polska 2025 – Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju”. Edukacja ekologiczna nie jest więc tylko naszą wewnętrzną sprawą, ale ma istotne implikacje międzynarodowe. Edukacja ekologiczna kształtuje całościowy obraz relacji między człowiekiem, społeczeństwem i przyrodą. Wskazuje zależność człowieka od środowiska oraz uczy odpowiedzialności za zmiany dokonywane w naturalnym środowisku [Grabowska 2006].

Zadania z zakresu edukacji ekologicznej w naszym kraju są w dużej mierze dofinansowywane z funduszy celowych ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Finansowe wspieranie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska stanowi podstawowy cel statutowy tych funduszy.

Celem pracy jest ocena efektywności wydatkowania środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w postaci efektów ekologicznych i rzeczowych uzyskanych w latach 2005–2007 na edukację ekologiczną. Efekt ekologiczny jest jednym z głównych wskaźników stosowanych przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa. Równie ważnym dla tej oceny miernikiem jest stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów ekologicznych.

W zakresie edukacji ekologicznej – ze względu na charakter przedsięwzięć – efekt ekologiczny jest najczęściej niemierzalny, a w dodatku termin jego osiągnięcia jest nieprzewidywalny. W związku z tym do jego określenia trzeba stosować pojęcia zastępcze, co utrudnia obiektywną ocenę skuteczności planowanego działania i wprowadza element uznaniowości.

Efekt ekologiczny przedsięwzięcia z zakresu edukacji ekologicznej przypisany jest do konkretnej umowy i nie jest porównywalny z efektem rzeczowym ze względu na różnorodny charakter realizowanych projektów [www.proekologia.pl]. Szczegółowy efekt ekologiczny (równoważny efektowi rzeczowemu) można więc przedstawić jedynie w sposób opisowy.

Analiza obejmuje źródła i sposoby finansowania oraz uzyskane efekty ekologiczne ze zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie edukacji ekologicznej w aglomeracjach miejskich i na terenach wiejskich woj. mazowieckiego. Materiał źródłowy stanowią sprawozdania z działalności WFOŚiGW w Warszawie za lata 2005, 2006 i 2007.

GLOBALNE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA W POLITYCE EKOLOGICZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Pierwszym dokumentem w skali światowej, który dał początek dyskusji na temat odpowiedzialności człowieka za stan środowiska, był ogłoszony w 1969 r. raport sekretarza generalnego ONZ U Thanta. Zdawano bowiem sobie sprawę, że tylko współpraca międzynarodowa może przynieść pożądane rezultaty w dziedzinie ochrony środowiska. Od tego czasu ochrona środowiska, widziana w różnych aspektach: instytucjonalnym, społecznym, gospodarczym, przestrzennym i ekologicznym, nabrała globalnego wymiaru politycznego.

Po Konferencji ONZ do spraw Środowiska Człowieka w Sztokholmie w 1972 r. zaczęły powstawać regionalne i krajowe programy dotyczące ochrony środowiska. Efektem prac światowej komisji do spraw środowiska i rozwoju (WCED) był raport „Nasza wspólna przyszłość”, w którym pojawił się po raz pierwszy termin „zrównoważony rozwój”. Zaakceptowany w Rio de Janeiro Globalny Program Działań, czyli Agenda 21, prezentuje cele i kierunki rozwiązań światowych problemów ochrony środowiska u progu XXI wieku. Zaproponowano nie tylko ogólne rozwiązania prowadzące do poprawy środowiska w skali światowej, ale również systemowe podejście do problemów lokalnych w powiązaniu z sytuacją globalną.

Najważniejszą zaletą Agendy 21 jest jej dynamiczny charakter. Pozwala to na realizację zawartych w niej zaleceń w różny sposób, zależnie od problemów i warunków lokalnych, priorytetów i obszaru objętego programem działań. Jednak najistotniejszą zaletą tego dokumentu jest to, że każdy obywatel – bez względu na pełnioną funkcję i wykształcenie – znajdzie wśród wymienionych zadań pole działania dla siebie oraz to, że uczestnictwo w realizacji tych zadań pociąga za sobą zmiany we wszystkich sferach życia – od polityki poczynając, a na stylu życia i systemie wartości kończąc [www.klub-rzymski.org.pl]. Najbardziej kompleksowe podejście do uniwersalnych wartości dotyczących szeroko rozumianej ochrony środowiska prezentuje polityka UE. Europejska polityka ekologiczna przechodzi swoistą transformację, stara się bowiem znaleźć zarówno ekonomiczne, jak i etyczne uzasadnienie dla strategicznych zamierzeń w dziedzinie ochrony środowiska. Dostrzega bowiem potrzebę interdyscyplinarnego podejścia w tej dziedzinie, z wykorzystaniem doświadczeń międzynarodowych o walorze uniwersalnym. Proponowane obecnie teoretyczne podstawy nowej polityki w zakresie ochrony środowiska koncentrują się na wskazaniu sposobów lepszego wykorzystania zarówno istniejącego już potencjału, jak i nowych instrumentów, m.in. przez odpowiednią weryfikację oraz znalezienie alternatywnych rozwiązań i środków działania różnych instytucji. Koncepcje „integralności ekologicznej” zakładają potrzebę zachowania odpowiedniej, motywowanej etycznie równowagi w relacjach między środowiskiem stworzonym przez człowieka a środowiskiem przyrodniczym. Odpowiedzią Starego Kontynentu na wyzwania było przyjęcie podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Lizbonie najważniejszego programu gospodarczo-społecznego Unii Europejskiej, jakim jest Strategia Lizbońska. Początkowo obejmowała ona dwa filary: ekonomiczny i społeczny. Na szczycie w Göteborgu w 2001 r. dodano do niej filar ekologiczny. Przedsięwzięcia zawarte w Strategii Lizbońskiej są niezbędne dla utrzymania w Europie wysokiego poziomu dobrobytu, spójności społecznej, ochrony środowiska naturalnego, w tym ochrony zasobów naturalnych oraz ograniczenia zmian klimatycznych, a więc nawiązują w ten sposób do rozwoju

zrównoważonego. Społeczny wymiar Strategii Lizbońskiej wyraża się przez program działań – edukacja dla życia i pracy społeczeństwa opartego na wiedzy.

Odnowiona w czerwcu 2006 r. Strategia Trwałego Rozwoju UE (R-EUSDS) staje się strategią nadrzędną względem Strategii Lizbońskiej. Zaleca trwale zintegrowanie polityki rozwoju społecznego, gospodarczego i ochrony środowiska przyrodniczego. Odnowiona strategia zaleca realizację, wypracowanej przed laty przez ONZ, wizji trwałego „trójfilarowego” rozwoju światowej społeczności. Istotną zmianą w stosunku do poprzedniej strategii trwałego rozwoju jest ustalenie zależności pomiędzy tą nową strategią (R-EUSDS) a Strategią Lizbońską. Wymiar ekologiczny dodany na szczycie w Göteborgu wyraża się przez pozytywne oddziaływanie na środowisko naturalne człowieka. O strategii z Göteborga mówiono, iż dobudowuje ona jedynie „ekologiczny filar” do Strategii Lizbońskiej. W nowym ujęciu R-EU jest strategią nadrzędną – tworzy całościowe ramy do Strategii Lizbońskiej. Realizacja R-EU powinna się bowiem przyczyniać do trwałego rozwoju także społeczności znajdujących się poza UE. Jednym z wielu pozytywnych rezultatów Szczytu Ziemi w Johannesburgu było rekomendowanie Generalnego Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych do ustanowienia Dekady Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. UNESCO jako główna agenda ONZ została zobligowana do tworzenia i wdrażania odpowiednich standardów edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Trzy miesiące po Szczytu Ziemi, 9 grudnia 2002 r. Generalne Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych podjęło decyzję o ogłoszeniu „Dekada Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju” [www.unesco/education/desd]. Głównym celem tej międzynarodowej inicjatywy jest promowanie edukacji, która będzie służyła wdrażaniu zasad rozwoju zrównoważonego na wszystkich poziomach kształcenia. Dekada ma być siłą i inspiracją do prowadzenia współpracy w kierunku rozwoju nowych standardów edukacyjnych oraz tworzenia innowacyjnych programów, polityki i zadań edukacyjnych opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Edukacja ekologiczna w Europie przybrała kształt instytucjonalny w postaci działającej pod patronatem Rady Europy specjalnej fundacji *The European Foundation for Environmental Education in Europe* (FEEE) o charakterze ogólnoeuropejskim [Andersen 1995].

NARODOWA STRATEGIA EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

Strategia zrównoważonego rozwoju zyskała należną jej rangę w wielu polskich aktach prawnych i dokumentach o charakterze politycznym. Już w 1991 r. w Polityce Ekologicznej Państwa jako jeden z głównych celów przyjęto praktyczne wdrażanie zrównoważonego rozwoju.

Edukacja jest warunkiem wstępnym osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, dlatego też realizując zalecenia Agendy 21 Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa podpisały porozumienie o współpracy w zakresie edukacji ekologicznej (kwiecień 1995). W Polsce działania z zakresu edukacji ekologicznej, w tym edukacji dla zrównoważonego rozwoju, finansowane są w przeważającej mierze przez tzw. fundusze celowe, w tym Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przedsięwzięcia ze względu na zakres oddziaływania finansowane są przez odpowiednie fundusze, właściwe dla

danego obszaru. NFOŚiGW oceniając wnioski konkursowe bierze się przede wszystkim pod uwagę spójność planowanych zadań z zasadami zrównoważonego rozwoju, jak również z założeniami Dekady Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. W celu dofinansowania powyższych form edukacji ekologicznej NFOŚiGW ogłasza konkursy w 11 kategoriach [www.nfosigw.gov.pl].

Rocznie ze środków NFOŚiGW prowadzonych jest kilkanaście programów aktywnej edukacji, konkursów, seminariów, szkoleń, powstają portale internetowe, pomoce dydaktyczne, wydawane są różnego rodzaju publikacje.

W dziedzinie edukacji ekologicznej w 2007 r. realizowane były następujące programy:

- Program 5.4 – wspieranie edukacji dla zrównoważonego rozwoju,
- Program 5.5 – wspieranie działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej dzieci z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- Program 5.6 – wspieranie działalności pozarządowych organizacji ekologicznych.

W 2007 r. w dziedzinie edukacji ekologicznej zawarto 144 umowy na kwotę 21 733 tys. zł. Wartość kosztorysowa na dotacje inwestycyjne (17 umów) kształtowała się na poziomie 31 152 tys. zł, a na dotacje nieinwestycyjne (177 umów) – 38 657 tys. zł. Udział Narodowego Funduszu w ich finansowaniu kształtował się na poziomie 52%. W tym samym roku zakończono 173 przedsięwzięcia na łączną kwotę 21 178 tys. zł. Wartość kosztorysowa dofinansowanych umów wyniosła 45 764 tys. zł. Udział NFOŚiGW w ich finansowaniu stanowił 46,3%. Wartość kosztorysowa dotacji inwestycyjnych (19 umów) wyniosła 9 795 tys. zł, a nieinwestycyjnych (154 umów) – 35 969 tys. zł [Raport 2008].

FINANSOWANIE EDUKACJI EKOLOGICZNEJ ZE ŚRODKÓW WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ ORAZ JEJ EFEKTY

Rada Nadzorcza WFOŚiGW w Warszawie dofinansowała w zakresie edukacji ekologicznej następujące typy zadań: programy edukacyjne, akcje i imprezy edukacyjne, konkursy ekologiczne, szkolenia i konferencje, wydawnictwa ekologiczne, tworzenie i wyposażenie baz edukacyjnych oraz infrastruktury terenowej oraz inne zadania przyczyniające się do podniesienia świadomości ekologicznej. Do Funduszu wpłynęło 151 kart informacyjnych zadań, które stanowiły podstawę do tworzenia listy przedsięwzięć priorytetowych na 2005 r. Podjęto decyzje o dofinansowaniu 88 zadań. Programy edukacyjne uznawane są za najbardziej wartościową, z punktu widzenia potencjalnego efektu ekologicznego, formę edukacyjną. Akcje i imprezy edukacyjne są specyficzną formą edukacji bezpośredniej. Zadania takie – z nielicznymi wyjątkami – eksponują najczęściej jeden temat przewodni.

Konkursy są najliczniejszą wśród zadań dofinansowywanych i najbardziej popularną wśród wnioskodawców formą edukacji ekologicznej. Szkolenia i konferencje są często wykorzystywane w edukacji ekologicznej, dlatego też Fundusz przyznaje corocznie dofinansowanie. Fundusz najczęściej wspiera wydawnictwa jednorazowe, sporadycznie wydawane cykliczne. Są one przykładem tzw. edukacji pośredniej. Ponadto, w swojej działalności Fundusz przyczynia się do tworzenia i wyposażenia baz edukacyjnych oraz infrastruktury terenowej. Wyodrębnienie tego typu zadań wydaje się celowe, stanowią one bowiem jedną z najliczniejszych grup przedsięwzięć realizowanych w kierunku „edukacja ekologiczna”.

Przez Fundusz dofinansowywane są tzw. inne zadania „edukacji ekologicznej”. Znalazły się tu zadania, których nie można było sklasyfikować w żadnym opisywanym powyżej typie zadań. Dostrzegając potrzebę zainspirowania uczniów w szukaniu wiedzy w kontaktach z przyrodą, Fundusz w 2007 r. przyznał dofinansowanie Programu „Wakacje z ekologią”.

W 2005 r. wyniku zakończenia zadań dofinansowanych przez Fundusz osiągnięto następujące efekty ekologiczne i rzeczowe: przeprowadzono 19 rozbudowanych programów edukacyjnych, w których udział wzięło około 90 tys. osób; przy współfinansowaniu Funduszu odbyły się 4 prestiżowe imprezy ekologiczne, w których uczestniczyło około 35 tys. osób; zorganizowano 30 konkursów, w których udział wzięło około 50 tys. osób i około 4 tys. placówek oświatowych; przeszkolono około 500 osób podczas 4 konferencji i szkoleń; zbudowano, odtworzono lub doposażono 12 ścieżek edukacyjnych. Spośród zaakceptowanych przez Zarząd Funduszu i przyjętych do realizacji zadań dominowały programy edukacyjne. Ponadto, znaczne wydatki zostały poniesione na edukacyjną infrastrukturę terenową (ścieżki dydaktyczne) oraz wyposażenie baz edukacyjnych. W 2005 r. dotacje na ten cel stanowiły 25% udziału w strukturze dofinansowania, w 2006 r. – 16%, a w 2007 r. – 17%. Zmniejszający się udział tego typu wniosków wynika z potrzeby zaspokojenia najpilniejszych potrzeb.

W strukturze dofinansowania w podziale na typy zadań programy edukacyjne stanowiły 22%, konkursy ekologiczne – 10%, wydawnictwa ekologiczne – 2%, akcje i imprezy ekologiczne – 5%, szkolenia i konferencje – 4%, inne zadania – 30% udziału.

W 2005 r. odnotowano nakłady Funduszu przeznaczone na edukację ekologiczną w wysokości 2 286 521 zł [Sprawozdanie 2006].

W 2006 r. Zarząd WFOŚiGW podjął decyzje o dofinansowaniu 101 zadań. W dziedzinie edukacji ekologicznej dofinansowano 99 zadań na łączną kwotę 2 107 178 zł.

Nowym rodzajem zadań, których finansowanie rozpoczął jeszcze w 2004 r. WFOŚiGW, są zadania dotyczące tzw. zielonych szkół. Szczególnie dużo wniosków o dofinansowanie pochodziło od placówek oświatowych (Program „Zielona Szkoła”), parków krajobrazowych, jednostek samorządowych oraz organizacji pozarządowych. Fundusz podpisał o 19 umów dotacyjnych więcej w stosunku do roku ubiegłego. W strukturze dofinansowania w podziale na typy zadań program ten stanowił 32% udziału, a w 2007 r. tylko 5%.

Dużym zainteresowaniem beneficjentów, przede wszystkim samorządów i organizacji pozarządowych, cieszyła się organizacja konkursów, szczególnie w 2006 r. Wówczas ta forma edukacji stanowiła spośród wszystkich podpisanych umów dotacyjnych 23%, a w 2007 r. już tylko 8%.

W 2006 r., dzięki dofinansowaniu przez WFOŚiGW, osiągnięto następujące efekty ekologiczne:

- przeprowadzono 16 rozbudowanych programów edukacyjnych, w których wzięło udział około 80 tys. osób;
- odbyły się 3 prestiżowe imprezy ekologiczne, w których uczestniczyło około 55 tys. osób;
- zorganizowano 23 konkursy, w których udział wzięło około 42 tys. osób i około 3800 placówek oświatowych;
- dofinansowano wyjazd 31 placówkom oświatowym w ramach Programu „Zielone Szkoły”;
- zainstalowano kiosk multimedialny na terenie Warszawskiego Ogrodu Zoologicznego (frekwencja roczna szacowana na 600 tys. osób/rok);

- wydanomapę Kozienskiego Parku Krajobrazowego oraz album „Puszcza Kozienska”;
- wydanopublikację pt. „Stan środowiska w woj. mazowieckim w 2005 roku”;
- nakreconofilm przyrodniczy pt. „Powrót bobra”, realizowany przez Kozienski Park Krajobrazowy [Sprawozdanie 2007].

W 2007 r. Fundusz na edukację ekologiczną przeznaczył kwotę 4 683 749,60 zł. W zakresie edukacji ekologicznej dofinansowano 103 zadania (o 4 więcej niż w 2006 r.) i osiągnięto następujące efekty ekologiczne:

- przeprowadzono 22 rozbudowane programy edukacyjne, w których udział wzięło około 140 tys. osób;
- przy współfinansowaniu funduszu odbyły się 3 prestiżowe imprezy ekologiczne, w których uczestniczyło około 65 tys. osób;
- zorganizowano 24 konkursy, w których udział wzięło około 53 tys. osób i około 7600 placówek oświatowych;
- dofinansowano wyjazd dla około 1300 dzieci w ramach programu „Wakacje z ekologią”;
- utworzonobądź rozbudowano infrastrukturę terenową 22 ścieżek dydaktycznych oraz doposażono 10 baz edukacyjnych [Sprawozdanie 2008].

W analizowanym roku w strukturze dofinansowania w podziale na typy zadań największy udział stanowiły: programy edukacyjne – 21%, infrastruktura i bazy edukacyjne – 17% oraz tzw. inne zadania – 31%.

Wydatki poniesione na dofinansowanie zadań w poszczególnych latach uzależnione są od liczby złożonych wniosków i wysokości środków będących w dyspozycji Wojewódzkiego Funduszu. O liczbie przyjętych do realizacji wniosków decyduje przede wszystkim aktywność beneficjentów i planowany do uzyskania efekt ekologiczny. Przyznając dotacje na projekty związane z upowszechnianiem wiedzy o środowisku, WFOŚiGW dba o integralne podejście w planowaniu tych zadań. Osiągnięcie efektów ekologicznych, wymagane przy ubieganiu się o środki finansowe, jest w tym zakresie specyficzne i odsunięte w czasie.

PODSUMOWANIE

Spółeczność międzynarodowa pod koniec lat 60. XX wieku zwróciła uwagę na pogarszający się stan środowiska naturalnego. Na przełomie lat 70. i 80. poszukiwano nowego ładu społeczno-kulturowego, który zinterpretowano jako zrównoważony rozwój. Opracowano programy umożliwiające jego realizację (Agenda 21, Dekada Edukacji). Unia Europejska w traktacie lizbońskim uznaje zrównoważony wzrost gospodarczy jako sposób trwałego rozwoju Europy, a także zobowiązuje się do działania na jego rzecz, czyli globalnego ekosystemu, składającego się za światowej społeczności, jej gospodarki i środowiska przyrodniczego.

Edukacja ekologiczna społeczeństwa stanowi obecnie niezbędny element działań na rzecz zrównoważonego i trwałego rozwoju. W Polsce, zadania z zakresu edukacji ekologicznej są w dużej mierze dofinansowywane ze środków funduszy celowych ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Realizacja tego celu obejmuje działania polegające na dofinansowaniu zadań, które często różnią się od siebie zakresem, przedmiotem czy osiągniętym rezultatem. Podstawowym kryterium udzielenia pomocy finansowej przez Fundusz jest efekt ekologiczny, który jest jednym z głównych wskaźników stosowanych przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa.

Wśród licznych zadań, wspartych środkami Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w latach 2005–2007, wystąpiły zadania z zakresu edukacji ekologicznej. O środki na ich realizację ubiegały się głównie jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe oraz parki krajobrazowe i Kampinoski Park Narodowy. Największymi grupami zadań dofinansowywanymi przez Fundusz były programy edukacyjne, konkursy oraz budowa infrastruktury dydaktycznej i doposażenie baz terenowych. Nowym rodzajem zadań, których finansowanie rozpoczął jeszcze w 2004 r. są zadania dotyczące tzw. zielonych szkół.

PIŚMIENNICTWO

- Andersen L.F., 1995. Environmental Education, "Naturopa", 79, Council of Europe, Strasbourg, 4.
- Grabowska M., 2006. Konsultacje społeczne jako element edukacji ekologicznej. [w]: red. Borys T., Edukacja dla zrównoważonego rozwoju. Wyd. Ekonomia i Środowisko, 399–408.
- Raport NFOŚiGW w 2007 r., Warszawa, kwiecień 2008 r.
- Skowroński A., 2006. Zrównoważony rozwój perspektywą dalszego postępu cywilizacyjnego. Problemy Ekorozwoju 1(2), 47–57.
- Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie za rok 2005.
- Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie za rok 2006.
- Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie za rok 2007.
- www.klub-rzymski.org.pl
- www.proekologia.pl
- www.nfosigw.gov.pl
- www.unesco/education/desd.

ECOLOGICAL EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A GLOBAL AND REGIONAL CHALLENGE

Abstract. Global problems of the environmental protection in the EU ecological policy are discussed in the work. Also, the idea of The Decade of Education for Sustainable Development announced by UNESCO is presented. Moreover, the Polish policy of the environmental protection is described with an emphasis on the National Strategy of Ecologically Sustainable Education which gives all the citizens an access to ecological education. The work presents how financial support provided by the Voivodeship Fund for Environmental Protection and Water Management (WFOŚiGW) for ecological education was utilized, in terms of ecological and actual effects, in Warsaw in the years 2005–2007.

Key words: Decade of Education, ecological education, ecological effect, environmental protection, sustainable development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 05.05.2009